

ségeket a kötet zárófejezete magyarítja. A könyv rövid, utolsó egységében végigviszi a lejegyző a szövegváltozatok személyesnek vélt háttérét, ahol az elemzések során a mesei figurák személyiségjegyeinek pszichonaltikus vizsgálata a mesélővel kerül viszonyba, így mozdulunk el attól a pozíciótól, amely a népköltészeti szövegekre vonatkozó iskolás tudásunkat helyben hagyja, és megértjük a mesekincs közösségiségében az egyedi történetalakítás fontosságát. Ez a felülrás, a szövegváltozatokkal való játék lehetőségének folytonos felkínálása legfőbb értékei között szerepel ennek a munkának.

A könyvnek értéke, hogy a kapcsolódó felhasznált irodalom a magyarországi cigány népmese gyűjtések széles bibliográ-

fiája, amely alapot biztosít kutatóknak, pedagógusoknak, egyetemi hallgatóknak egyaránt.

Végül: sokfedelű könyv az, amelyet Görög-Karády Veronika 2009-ben közreadott. Nagyszerű meséskönyv, amely mesekedvelők, szép történetekre vágyók számára tartogat izgalmat: olyan meséket, melyekkel eddig nemigen találkozhattak; és szakönyv, amely a folklórirodalom korpuszát gazdagítja nem csupán romungró mesék gyűjtésével és lejegyzésével, hanem metológiai és elméleti megfontolásokkal is.

Görög-Karády Veronika (2009): *Erdős Lajos mesei világa és meséi*. L'Harmattan, Budapest.

Irodalom

Görög-Karády Veronika (2006): *Éva gyermekei és az egyenlőtlenség eredete*. L'Harmattan, Budapest, 2006.

Forray R. Katalin (2007): Éva gyermekei és az egyenlőtlenség eredete. *Iskolakultúra Online*, október 29. http://www.iskolakultura.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=74;

Küllös Imola (2008): Görög-Karády Veronika: Éva gyermekei és az egyenlőtlenség eredete. *Magyar Tudomány*, 3. 370.

Beck Zoltán

PTE, Romológia és Nevelésszociológia Tanszék

Kis könyv a felelősségről

Egyre több és egyre durvább fiatalok által elkövetett agresszív megnyilvánulásokról értesülhetünk a médiából. Ezzel a problémakörrel foglalkozik a budapesti Mérei Ferenc Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet által megjelentett tanulmánykötet.

A kutatást Mayer József és Sárk Zoltán irányította. A szerzők a kötetben igen sok oldalról közelítik meg és próbálják feltárni a gyermekkori és az iskolai agresszió kérdéskörét. A könyv egy nagymintás kutatásra épül, mely kiterjed Budapest minden kerületére. A survey módszerrel készült vizsgálat általános iskolai tanulókra és iskolaigazgatókra irányuló adatait egy pedagógusokkal készült fókuszcsoporthoz beszélgetés egészíti ki. A nagymintás vizsgálatot a szerzők igen alaposan előkészítették, a kérdőívekben található kérdések, megállapítások segítségével igen sokrétűen és több oldalról közelít-

tették meg a problémát. A tanulmány segítségével a tudományos alapokkal kevésbé rendelkező érdeklődők is képet kapnak a fiatalok agressziós magatartás kialakulásának lehetséges okairól, annak összetevőiről, problémaköréről. A gondosan válogatott bibliográfia, gazdag jegyzetanyag, a legfrissebb szakirodalom különböző elméleteire vonatkozó hivatkozások megfontolt tudományos problémaérzékenységre vallanak, és segítséget nyújtanak további vizsgálatok folytatásához.

A bevezető „sohasem volt aranykor” fejezetében a szerzők először szemezgetnek a huszadik századi magyar és egyetemes

irodalomból „az iskola működésének nélkülözhetetlen tartozékáról”, a gyermekkori és iskolai agresszióról. Itt Karinthy Frigyes, Molnár Ferenc, Kosztolányi Dezső és Ottlik Géza műveit idézik fel a szerzők.

A bevezető részben olvashatunk a „mediatizált agresszió”-ról is. Itt a médiában (folyóiratok, napilapok, konferenciák, televízió) megjelenő jelentősebb híreket, nyilatkozatokat gyűjtik ki a teljesség igénye nélkül.

Ugyancsak a bevezetésben ismertetik a szerzők a kutatás körülményeit, mintavételi eljárásukat, a kutatás tapasztalatait. A kutatásban 108 intézmény (150 intézménynek küldték ki a kérdőívet), 2078 diák vett részt. A tanulók válaszadási aktivitása jó volt, ami sajnos az intézményvezetők esetében kevésbé volt elmondható (11 kitöltött kérdőív).

A kötet további fejezeteiben a kutatási eredményekről, tapasztalatokról esik szó. Először az intézményvezetői kérdőíveket elemzik a szerzők. Az igen alacsony válaszadási aktivitás miatt talán nem volt célszerű a kutatóknak százalékos arányokat felállítaniuk. Az eredmények ebben az esetben csak tendencia-jellegűek lehetnek, reliabilitása alacsony. Ezt a kutatók nagyon találékonyan egyéb statisztikai adatokkal helyettesítették, egészítették ki (például ORFK-, BRFK-adatok), továbbá egyéb hiteles forrásokat használtak a mintába bevont intézmények környezetének jellemzésére.

A következőkben a konfliktusok forrásait és összetevőit veszik számba. A vizsgálati eredményekből a szerzők különböző következtetéseket vontak le arra vonatkoztatva, hogy milyen családi mikromilő, szocializációs környezet determinálja a tanulók konfliktuskereső magatartását, amit az iskolának sokszor igen nehéz ellensúlyoznia. Elemzik a problémás magatartású tanulók tanulási motivációit, tanulói státusát, és keresik az okokat ahhoz, hogy mi generálhatja az iskolai kudarcokat és konfliktushelyzeteket, amelyek a szereplők (pedagógus, tanuló, szülő) között tapasztalhatók.

A továbbiakban a kutatás körülményeit és a tapasztalatokat tárják elénk, majd prezentálják a vizsgálati eredményt. Az eredmény nem csak a szakemberek, de a laikusok számára is informatív, olvasható, érthető. A levont következtetések mellett tanácsokat, ötleteket is adnak az olvasónak az adott probléma kezelésére. A diákok válaszait, a problémaköröket sok esetben kerületekre lebontva is elemzik, ezzel kiemelve az adott környezetre jellemző tanulói magatartást, attitűdöt. A kutatás kiterjed a tanulók problémás magatartásformáinak gyakoriságára és annak időbeli változására. Olvashatunk arról, hogy melyek azok az okok, amelyek leginkább veszekedésekhez, verekedésekhez vezetnek, és ezek levezetése (története) milyen helyszínen, hol valósul meg. Vizsgálják azt a témát, hogy kik és milyen arányban, mélységben foglalkoznak a problémás tanulókkal, továbbá azzal a kérdéssel is, hogy az intézmények milyen intézkedéseket tesznek az iskolai agresszió megakadályozására, elkerülésére. A szerzők az iskolákban alkalmazott különböző intézkedéseket tényszerűen vázolják föl, mutatják be az olvasónak az alkalmazott eljárásokat. A kutatás arra is kiterjed, hogy a diákok kihez fordulnak leginkább bizalommal problémáikkal. A kötetben olvashatunk még a fiatalok szabadidő-eltöltési módjairól és azok gyakoriságáról.

A szerzők az óvodai agressziót is górcső alá veszik. Ebben a fejezetben „az óvodákra is kiterjesztett kutatás során interjúk és fókuszcsoportos beszélgetések készültek óvodavezetőkkel, óvónőkkel”. A fejezet az óvodai agresszív viselkedés jellemzőire, okaira és lehetséges kezelésükre hívja fel az olvasó figyelmét.

A tanulmánykötet utolsó fejezetében az intézményvezetők számára készült kérdőíves vizsgálatot kiegészítő interjúk, beszélgetések tapasztalatai, elemzései olvashatók. A szerzők célja a fejezetben az, hogy „a beszélgetések rávilágítsanak azokra a területekre, amelyek során azonosítani lehetett a különböző problémákat, konfliktusokat”.

A fejezet kiemelten hasznos, mert az érintett szakemberek által támogatott információkat, javaslatokat tartalmaz a probléma kezeléséhez, melyeket csokorba gyűjtve tár az olvasó elé.

A kötet mellékletében megtalálható a vizsgálati eszköz is, melyet a kutatók segítségével szántak az olvasóknak és a probléma iránt érdeklődő szakembereknek.

Mayer József, Nádori Judit és Vigh Sára (2009): *Kis könyv a felelősségről. Adalékok az iskolai agresszió természetrajzához*. Mérei Ferenc Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet, Budapest.

Rucska Andrea

Miskolci Városi Pedagógiai Intézet

Hogyan elemezzünk mozgóképet?

Kovács András Bálint kötete egyfajta vademecum: hasonlóan vezet be a filmelemzés-írás metodológiájába, mint Umberto Eco kötete, a Hogyan írjunk szakdolgozatot? a szakdolgozatírásába.

A Palatinus Kiadó filmtudományi sorozatának legújabb darabja Kovács András Bálint *Mozgóképelemzés* című kötete. A könyv szerkezetét, tartalmát és felhozott példáit a szerző, az ELTE Filmtudományi Tanszékének oktatója és vezetője, filmelemző kurzusain szerzett sokéves tapasztalat során alakította ki, saját bevallása szerint elsősorban abból a célból, hogy a mozgókép- és médiaismeret tanárok számára a közoktatásban, valamint film- és médiaszakos diákok számára az egyetemen eszközökkel és konkrét példákkal szolgáljon mozgóképes szövegek elemzéséhez. A *Mozgóképelemzés* azonban nem kifejezetten tankönyv és nem is tanári kézikönyv, és talán ebben a műfajválasztásban ragadható meg valódi ambíciója. Olyan általános esztétikai és pedagógiai indítást sejtet, amely szerencsés esetben nem korlátozódik az intézményes oktatás területére: filmet nézni tanít, hangsúlyozva az ehhez kapcsolódó élmények, gondolatok kommunikálásának lehetőségeit és személyes-társadalmi fontosságát.

„A filmek hatáselemeinek nagy része észrevétlenül, tudattalanul hat. Egyszer csak eszünkbe jut valami egy jelenet nézésekor, és nem tudjuk, miért pont erre gondolunk. E könyvecske segíthet abban, hogy megtanuljunk filmet nézni. Rámutatva azokra az apró részletekre, amelyekből

a kifejezés felépül, és amelyeket szinte észre sem veszünk. Ahhoz szeretnék itt hozzájárulni, hogy azt a kérdést: »miért ez és ez jutott eszembe?«, »miért lett ilyen és ilyen a hangulatom?« minél jobban meg tudjuk közelíteni a filmes kifejezőeszközök oldaláról is. A műalkotásokról és általában az elénk táruló világról való esztétikai beszélgetésnek a legfőbb értelme, hogy szubjektívnek tűnő élményeinket meg tudjuk osztani egymással, azaz hogy megtaláljuk élményeink közös forrásait.”

A könyv első fejezete az elemzés és értelmezés fogalmait írja körül közérthetően, de bejáratott művészetelméleti és kognitív pszichológiai érvek sorfala előtt definiálva a mű-befogadó-befogadás viszony elemeit. Kiemeli a műalkotások többértelműségét, ami a befogadás folyamatának alapvető meghatározatlanságából származik, illetve a műalkotásoknak abból a sajátos ismeretelméleti státusából, hogy struktúrájuknál fogva üzenetek látszanak, valójában azonban csak üzenetek forrásai. A műalkotás ennek megfelelően hatás-komplexum, „a műelemzés és általában az esztétikai elemzés célja ebből kiindulva a hatás magyarázata”. A *Mozgóképelemzés* terminológiájában is következetesen érvényre juttatja „hatásközpontúságát”, kerüli például a „formanyelv” elnevezést, és a befogadás oldaláról világítja meg a koherencia és kánonképzés témáit is. Ami